

Będąc młodą lekarką w afrykańskiej wiosce

ANNA WOJTACHA

Autorka od urodzenia jest związana z Poznaniem, gdzie w Klinice Chorób Zakaźnych przeszła szkołę prof. Jacka Juszczyka, dzięki któremu wie, że nie ma rzeczy niemożliwych do zrealizowania. Obecnie żyje i pracuje w Angoli. Zatrudniona jest w Akademickim Centrum Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni.

W Angoli wylądowałam pierwszy raz w 1998 r., gdy od ponad 25 lat trwała tam wojna domowa. Kraj był zaminywany, zniszczony, większość ludności uciekła z terenów objętych działaniami wojennymi w pobliże stolicy – Luandy. Wsiadając do samolotu, nie miałam pojęcia, co mnie spotka. Zanim pozwolono nam na lądowanie po 9-godzinym locie, krążyliśmy nad Luandą godzinę. Wylądowaliśmy po zmroku. Po wyjściu na płytę lotniska otoczył nas kordon żołnierzy z karabinami. Weszłam w świat, który nie miał nic wspólnego z europejską rzeczywistością. Dwa tygodnie później poznałam smak malarii, a zwłaszcza smak leków antymalarycznych. Był raczej gorzki.

Powróciłam do Angoli w 2004 r., 2 lata po zawarciu pokoju. I odtąd Angola stała się moim domem. Wyjeżdżałam stamtąd zawsze z przekonaniem, że jest to kara i z ogromnym strachem, czy wpuszczą mnie następnym razem...

Pracuję w misyjnym centrum zdrowia jako jedyny lekarz. Dziennie przyjmujemy 100–150 osób. Oprócz poradni ogólnej i pediatrycznej stworzyliśmy poradnie dla chorych z gruźlicą oraz z HIV/AIDS. W centrum mamy również oddział szpitalny, laboratorium, rentgen, gabinet zabiegowy i aptekę. Przełożoną personelu jest siostra Marta Sojka, Polka ze Zgromadzenia Misyjnego Służebnic Ducha Świętego, natomiast pozostały personel to Angolczycy (35 osób). Chorzy docierający do centrum zdrowia to mieszkańcy okolicznych wiosek, w większości uciekinierzy z terenów, gdzie toczyły się walki, a bombardowania trwały kilka lat, z terenów, które zostały zaminowane.

W Angoli nadal min przeciwpiechotnych jest więcej niż mieszkańców. Są to miny przeróżnej produkcji i konstrukcji i co jakiś czas ktoś ginie lub zostaje okaleczony. Dlatego w tym kraju jest tyle osób bez nóg, rąk czy oślepionych. Średnia przeżycia wynosi 40 lat i większość populacji angolskiej nie zna innej rzeczywistości niż wojna. Niewiele miało szansę nauczyć się czytać. Starsze osoby nie znają portugalskiego. W szpitalu zawsze, gdy w odpowiedzi na moje pytania ktoś zdawkowo się uśmiechał, wołałam na pomoc pielęgniarki z prośbą o tłumaczenie na język Umbun-

Docierają do nas dzieci w naprawdę złym stanie. Niektóre z nich są tak zanemizowane, że bez natychmiastowej transfuzji krwi umierają w ciągu kilkunastu godzin

du czy Kimbundu. Podstawowe, wydawać by się mogło, pytanie dotyczące wieku niezwykle często wywoływało radość na twarzach chorych. Nikt nie zna dokładnej daty urodzenia, co więcej, data przybliżona również jest problemem. A zatem po wielu dyskusjach z najbliższą rodziną, często obecną przy badaniu, wspólnie szacowaliśmy wiek. Odpowiedź na pytanie o miejsce urodzenia z kolei mnie skłaniała do uśmiechu. Wielu pacjentów urodziło się po prostu w lesie.

toicznej Marburg. Epicentrum znajdowało się co prawda 270 km na północ, za to Kifangondo leży przy jedynej drodze z miejsca epidemii do stolicy. Od świąt wielkanocnych, gdy dostaliśmy ten prezent, praca w szpitalu przypominała bal maskowy. Ubrani w jednorazowe fartuchy, maski, rękawiczki pracowaliśmy i czekaliśmy, co się wydarzy. A marzec to akurat pełnia lata w Angoli, więc stroje, a zwłaszcza maski spływały z nas z potem z zadziwiającą szybkością. Informacje o epidemii w wiadomościach telewizyjnych często były sprzeczne z wiadomościami z prywatnych rozgłośni radiowych. Do tej pory zmarło ponad 400 osób i jest to największa epidemia Marburg na świecie. Najgroźniejsze jest to, że wirus pojawia się zniemacka i osoba zakażona w zasadzie nie ma szansy przeżycia. Oczywiście, nie ma żadnego lekarstwa, a jedyne, co można zrobić dla chorego, to dożylnie podawać płyny, w tym przetaczać czynniki krzepnięcia, których w Angoli nie ma.

Afryka jest teatrem, gdzie odbywa się niekończące widowisko barw, muzyki i zapachów. Nigdzie kolory nie są tak wyrafinowane i nasycone

Praca w Angoli ma jedną zaletę, która w nadmiarze staje się uciążliwa. Nigdy nic nie jest pewne i nie ma rutyny. Gdy rano jechałam do pracy, nigdy do końca nie wiedziałam, co będę robić. W porze deszczowej, po ulewnych deszczach większość personelu centrum nie docierała (nie dopływała) do pracy, czego nie można powiedzieć o chorych. Pracowałam wtedy na zmianę w poradni, gdzie przyjmowałam pacjentów, na oddziale, gdzie hospitalizowałam najciężej chorych, a w przerwach w laboratorium, żeby wykonać zleczone przez siebie badania. W porze nasilonej transmisji malarii, o ile sama jej nie miałam, zawsze chorował ktoś z personelu. Gdy była to siostra Marta, musiałam zajmować się zarządzaniem szpitalem i personelem, co polegało na rozdziale pracy, lekarstw i materiałów medycznych na cały dzień. Bywało tak, że nie dotarł żaden pracownik z apteki lub z gabinetu zabiegowego i wtedy przekonywałam innego pracownika, że rewelacyjnie nadaje się dziś do tej pracy. Bywały też i takie sytuacje, że po telefonie z ministerstwa lub ze szpitala Nadziei, gdzie odbieramy leki dla chorych z AIDS, wskakiwałyśmy w ambulans i przy dźwięku koguta dojeżdżałyśmy do Luandy (oddalonej zaledwie o 30 km), w ciągu 2 godzin omijając korki ciągnące się na długości 20 km.

Wreszcie nadszedł 23 marca 2005 r., gdy po 6 miesiącach badań rząd angolski ogłosił wybuch epidemii gorączki krwo-

Zdarzały się jednak normalne dni pracy, gdy zajmowałam się wpięciem oddziałem pełnym małych Angolczyków cierpiących z powodu malarii, biegunki czy gruźlicy pozapłucnej, a następnie przyjmowałam najcięższe przypadki z czterech poradni.

Docierają do nas chorzy w naprawdę złym stanie. Dotyczy to głównie dzieci, które w wielu przypadkach są tak zanemiarowane, że bez natychmiastowej transfuzji krwi umierają w ciągu kilkunastu godzin. Ale te dzieci można uratować,

**Nigdzie nie czuć tak intensywnie zapachu ziemi,
jak w Afryce. Pachną pospolite chwasty,
kwitnące akacje i zioła zastępujące herbatę.
Nigdzie nie ma takiego koncertu dźwięków**

w odróżnieniu od dzieci przeleczonych przez wykwalifikowane szamańskie placówki. Szamańskie procedury obejmują, oprócz nacinania skóry w wielu miejscach, leczenie doodbytnicze substancjami żrącymi, uzyskiwanymi np. ze starych akumulatorów. Po takim zabiegu dzieci w niewyobrażalnych cierpieniach umierały na moich rękach w trakcie badania, kilka minut po wejściu do szpitala.

Ale oprócz pracy Afryka to żywioł, w którym dominuje przyroda i ludzie. Afryka jest dla mnie teatrem, gdzie odbywa się niekończące widowisko barw, muzyki i zapachów. Nigdzie kolory nie są tak wyrafinowane i nasycone. Po porze suchej, kiedy barwy są raczej stonowane, między rdzawym odcieniem ziemi a brunatnożółtym kolorem drzew i krzewów, nadchodzi pora deszczowa, gdy roślinność bez jakichkolwiek zahamowań

rośnie i kwitnie w zasadzie na oczach widzów. W ciągu tygodnia Angola zmienia się nie do poznania, puste pola zamieniają się w łąki pokryte dwumetrowej wysokości trawami. Kwitną drzewa, krzewy i chwasty. Kraj zamienia się wtedy w saunę z zablokowanym wyjściem. Temperatury szaleją na szczycie termometrów. W nocy łąpałiśmy oddech, gdy temperatury spadały do 30–28°C. W dzień przebywanie na otwartej przestrzeni groziło wyparowaniem. Nie mniej groźne jest spacerowanie podczas tropikalnego deszczu. Małe stworzenia są wbijane w ziemię, każde nachylenie terenu zamienia się w rwącą rzekę, jazda samochodem – czyli płynny ślizg w nieznanym kierunku – jest w zasadzie zarezerwowana dla samobójców.

Nigdzie nie czuć tak intensywnie zapachu ziemi, jak w Afryce. Pachną pospolite chwasty, kwitnące akacje i zioła zastępujące herbatę. Nigdzie nie ma takiego koncertu dźwięków. W Angoli nigdy nie ma ciszy. Wcześniej rano koncert zaczynają ptaki i ludzie idący na pola, rozmawiający w swoich melodyjnych narzeczeniach, wieczorem dołącza się chór owadów i nietoperzy wylatujących na żer.

I ludzie, którzy materialnie nie posiadają zbyt wiele, a raczej nic, za to mają w sobie pasję życia i radość. Dla nich nie jest istotne, czy im coś podaruję, ale czy przystanę i ich pozdrowię, i czy znajdę czas, żeby porozmawiać. Ludzie, których warto się uczyć i szanować ich inność.

W Angoli skrajne emocje przeplatały się w moim życiu w zaskakująca częstotliwością. W pracy radość, że dziecko po transfuzji zaczyna jeść lub w trakcie choroby mózgu odzyskuje przytomność, za-

mieniała się w całkowitą bezsilność, gdy zbyt późno docierają rodzice z dzieckiem w agonii. Przez wiele miesięcy walczyliśmy bezskutecznie o przyznanie dotacji na leczenie chorych z gruźlicą i AIDS, po czym w jednym miesiącu przyjeżdżają do naszej wioski delegacje z ministerstwa, uniwersytetu i programów narodowych... z lekami.

Każdy dzień przynosił nowe nieoczekiwane wydarzenia, spotkania i uczucia. Wydarzyło się wiele dobrych i złych rzeczy, ale nigdy nie doświadczałam tak mocno uczucia bycia na swoim miejscu. To był mój dom, a życie było przepelnione pasją tworzenia i działania.

Wszystkie zdjęcia pochodzą z archiwum autorki.

Przedruk z *Przewodnika Lekarza* 6/2005

www.termedia.pl